Justitieutskottets betänkande

1980/81:15

om bötesstraffen (prop. 1980/81:38)

Propositionen

I proposition 1980/81:38 har regeringen (justitiedepartementet) föreslagit riksdagen att anta i propositionen framlagda förslag till

1. lag om ändring i brottsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1964:168) om förvandling av böter,
3. lag om ändring i lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom,
4. lag om ändring i lagen (1973:18) om disciplinstraff för krigsmän,
5. lag om ändring i värnpliktslagen (1941:967),
6. lag om ändring i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling,
7. lag om ändring i lagen (1966:413) om vapenfri tjänst,
8. lag om ändring i trafikskadelagen (1975:1410).

Rörande propositionens huvudsakliga innehåll hänvisar utskottet till vad som anförs i det följande under rubriken Utskottet.

De vid propositionen fogade lagförslagen är av följande lydelse.

1 Förslag till Lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 16 § och 25 kap. 1–3 och 5 §§ brottsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
16 kap.	
16 §[1]	
Den som för oljud på allmän plats eller *eljest* offentligen beter sig på sätt som är ägnat att väcka förargelse hos allmänheten, *dömes* för förargelseväckande beteende till böter, högst *femhundra* kronor.	Den som för oljud på allmän plats eller *annars* offentligen beter sig på *ett* sätt som är ägnat att väcka förargelse hos allmänheten, *döms* för förargelseväckande beteende till böter, högst *ettusen* kronor.
25 kap.	
1 §	
Böter *ådömas* i dagsböter.	Böter *ådöms* i dagsböter.
Är för böter utsatt visst högsta belopp *ej över femhundra* kronor eller *skola* böter bestämmas efter särskild beräkningsgrund (normerade böter), *ådömas* de dock omedelbart i *penningar*.	Är för böter utsatt *ett* visst högsta belopp *som inte överstiger ettusen* kronor eller *skall* böter bestämmas efter särskild beräkningsgrund (normerade böter), *ådöms* de dock omedelbart i *pengar*.
2 §	
Dagsböter *ådömas* till ett antal av minst en och högst etthundratjugo.	Dagsböter *ådöms* till ett antal av minst en och högst etthundratjugo.
Dagsbot *fastställes* i *penningar* till belopp från och med *två* till och med *femhundra* kronor, efter vad som *prövas* skäligt med hänsyn till den tilltalades inkomst, förmögenhet, försörjningsskyldighet och ekonomiska förhållanden i övrigt. Är brottet ringa, *må* dagsbotens belopp *därefter* jämkas.	*Varje* dagsbot *fastställs* i *pengar* till *ett* belopp från och med *tio* till och med *ettusen* kronor, efter vad som *bedöms som* skäligt med hänsyn till den tilltalades inkomst, förmögenhet, försörjningsskyldighet och ekonomiska förhållanden i övrigt. Är brottet ringa, *får* dagsbotens belopp jämkas *med hänsyn härtill*.

[1] Senaste lydelse 1976:510 (jfr 1976:905).

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 §	
Minsta bötespåföljd är *tio* kronor, om ej annat är stadgat.	Minsta bötespåföljd är *femtio* kronor, om ej annat är stadgat.
5 §	
Böter såsom gemensamt straff för flera brott *ådömas* i dagsböter, om sådana *äro* stadgade för något av brotten.	Böter såsom gemensamt straff för flera brott *ådöms* i dagsböter, om sådana *är* stadgade för något av brotten.
Såsom gemensamt straff *må* dagsböter ådömas till ett antal av etthundraåttio och böter omedelbart i *penningar* till ett belopp av *ettusen* kronor.	Såsom gemensamt straff *får* dagsböter ådömas till ett antal av etthundraåttio och böter omedelbart i *pengar* till ett belopp av *tvåtusen* kronor.
Är för något av brotten stadgat visst lägsta bötesstraff, *må* det straffet ej underskridas.	Är för något av brotten stadgat *ett* visst lägsta bötesstraff, *får* det straffet ej underskridas.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. I fråga om böter, för vilka det i en bestämmelse som har trätt i kraft före den 1 januari 1965 har utsatts ett högsta belopp som överstiger femhundra kronor, har dock 25 kap. 1 § brottsbalken i dess äldre lydelse fortfarande tillämpning.

2 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1964:168) om förvandling av böter

Härigenom föreskrivs att 9 och 15 §§ lagen (1964:168) om förvandling av böter[1] skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
9 §[2]	
Böter må ej förvandlas med mindre de överstiga tio dagsböter eller *ettlundra* kronor omedelbart i penningar. När flera bötesstraff sammanträffa, skall vad sålunda stadgas gälla de sammanlagda straffen. Ingå bland dem både dagsböter och böter omedelbart i penningar, tillämpas 15 § tredje stycket.	Böter må ej förvandlas med mindre de överstiga tio dagsböter eller *tvåhundra* kronor omedelbart i penningar. När flera bötesstraff sammanträffa, skall vad sålunda stadgas gälla de sammanlagda straffen. Ingå bland dem både dagsböter och böter omedelbart i penningar, tillämpas 15 § tredje stycket.

Utan hinder av vad nu är sagt skall förvandling äga rum, såframt omständigheterna föranleda antagande att den bötfällde av tredska eller uppenbar vårdslöshet underlåtit betala böterna eller att förvandling erfordras för hans tillrättaförande.

15 §

Vid böters förvandling till fängelse svara en till och med fem dagsböter mot tio dagars fängelse, varje följande dagsbot till och med tjugo mot en dags fängelse, varje följande påbörjat antal av två dagsböter till och med nittio mot en dags fängelse samt varje därefter påbörjat antal av tre dagsböter mot en dags fängelse, dock med iakttagande att förvandlingsstraffet ej må sättas över nittio dagar.

Om böterna delvis erlagts, skall förvandlingen ske efter antalet obetalda dagsböter. Därvid skall dagsbot som endast delvis erlagts anses som obetald.

Vid förvandling av böter, som ådömts omedelbart i penningar, skall varje påbörjat belopp av *tio* kronor anses lika med en dagsbot.	Vid förvandling av böter, som ådömts omedelbart i penningar, skall varje påbörjat belopp av *tjugo* kronor anses lika med en dagsbot.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. De nya bestämmelserna tillämpas även vid förvandling av böter som har ådömts eller annars ålagts före ikraftträdandet.

[1] Senaste lydelse av lagens rubrik 1979:191.
[2] Senaste lydelse 1976:516.

3 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom

Härigenom föreskrivs att 12 § lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
12 §	
Har frihetsberövande påföljd ådömts genom den utländska domen, får rätten ej bestämma strängare påföljd än i denna dom. Detta gäller även om den ådömda påföljden är lindrigare än den lindrigaste påföljd som enligt svensk lag kan följa på brottet eller brotten.	
Utgör den ådömda påföljden böter, bestämmer rätten, med tillämpning av den växelkurs som gäller vid tiden för beslutet, ett bötesbelopp som i svenska kronor motsvarar beloppet av de ådömda böterna. Är i svensk lag för motsvarande brott stadgat böter omedelbart i pengar, får dock icke bestämmas högre bötesbelopp än *femhundra* eller, om påföljden avser flera brott, *ettusen* kronor. Är i svensk lag ej stadgat svårare straff än dagsböter, får ej bestämmas högre bötesbelopp än *sextiotusen*, eller, om påföljden avser flera brott, *nittiotusen* kronor.	Utgör den ådömda påföljden böter, bestämmer rätten, med tillämpning av den växelkurs som gäller vid tiden för beslutet, ett bötesbelopp som i svenska kronor motsvarar beloppet av de ådömda böterna. Är i svensk lag för motsvarande brott stadgat böter omedelbart i pengar, får dock icke bestämmas högre bötesbelopp än *ettusen* eller, om påföljden avser flera brott, *tvåtusen* kronor. Är i svensk lag ej stadgat svårare straff än dagsböter, får ej bestämmas högre bötesbelopp än *etthundratjugotusen*, eller, om påföljden avser flera brott, *etthundraåttiotusen* kronor.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

4 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1973:18) om disciplinstraff för krigsmän

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1973:18) om disciplinstraff för krigsmän skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 §[1]	
Disciplinstraff *ålägges*, utom för brott mot bestämmelse vari sådant straff är utsatt, i stället för böter, när fråga är om brott av krigsman enligt 20–22 kap. brottsbalken eller om annat av krigsman förövat brott av sådan beskaffenhet att straff för brottet kan åläggas i disciplinmål. Böter får dock ådömas i stället för disciplinstraff, om böter är en lämpligare påföljd än disciplinstraff med hänsyn till den brottsliges tjänstgöringsförhållanden och brottets art. I fråga om brott som avses i 21 kap. 16 § brottsbalken *ådömes* böterna omedelbart i pengar, högst *femhundra* kronor.	Disciplinstraff *åläggs*, utom för brott mot bestämmelse vari sådant straff är utsatt, i stället för böter, när fråga är om brott av krigsman enligt 20–22 kap. brottsbalken eller om annat av krigsman förövat brott av sådan beskaffenhet att straff för brottet kan åläggas i disciplinmål. Böter får dock ådömas i stället för disciplinstraff, om böter är en lämpligare påföljd än disciplinstraff med hänsyn till den brottsliges tjänstgöringsförhållanden och brottets art. I fråga om brott som avses i 21 kap. 16 § brottsbalken *ådöms* böterna omedelbart i pengar, högst *ettusen* kronor.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

[1] Senaste lydelse 1976:517 (jfr 1976:912).

5 Förslag till
Lag om ändring i värnpliktslagen (1941:967)

Härigenom föreskrivs att 36 och 37 §§ värnpliktslagen (1941:967)[1] skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
36 §	
Värnpliktig, som utan laga förfall uteblir från inskrivningsförrättning, till vilken han kallats, eller som underlåter att fullgöra skyldighet att anmäla laga förfall enligt 18 §, *dömes* till böter, högst *femhundra* kronor.	Värnpliktig, som utan laga förfall uteblir från inskrivningsförrättning, till vilken han kallats, eller som underlåter att fullgöra skyldighet att anmäla laga förfall enligt 18 §, *döms* till böter, högst *ettusen* kronor.
37 §	
Värnpliktig, som utan laga förfall underlåter att fullgöra skyldighet enligt 34 eller 35 §, *dömes* till böter, högst *femhundra* kronor.	Värnpliktig, som utan laga förfall underlåter att fullgöra skyldighet enligt 34 eller 35 §, *döms* till böter, högst *ettusen* kronor.
Lämnar han vid fullgörande av sådan skyldighet uppsåtligen eller av grov oaktsamhet oriktig uppgift, *dömes* till böter eller fängelse i högst sex månader.	Lämnar han vid fullgörande av sådan skyldighet uppsåtligen eller av grov oaktsamhet oriktig uppgift, *döms* till böter eller fängelse i högst sex månader.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

[1] Lagen omtryckt 1969:378.

6 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1960:418) om straff för varusmuggling skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	2 §[1]
Är varusmuggling som avses i 1 § första stycket med hänsyn till godsets värde och övriga omständigheter vid brottet att anse som ringa, *dömes* till böter, högst *femhundra* kronor.	Är varusmuggling som avses i 1 § första stycket med hänsyn till godsets värde och övriga omständigheter vid brottet att anse som ringa, *döms* till böter, högst *ettusen* kronor.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

[1] Senaste lydelse 1973:672 (jfr 1973:1016).

7 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1966:413) om vapenfri tjänst

Härigenom föreskrivs att 17 § lagen (1966:413) om vapenfri tjänst skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
17 §	
Vapenfri tjänstepliktig, som utan laga förfall underlåter att fullgöra skyldighet enligt 9 §, *dömes* till böter högst *femhundra* kronor.	Vapenfri tjänstepliktig, som utan laga förfall underlåter att fullgöra skyldighet enligt 9 §, *döms* till böter högst *ettusen* kronor.
Lämnar han vid fullgörande av sådan skyldighet uppsåtligen eller av grov oaktsamhet oriktig uppgift, *dömes* till böter eller fängelse i högst sex månader.	Lämnar han vid fullgörande av sådan skyldighet uppsåtligen eller av grov oaktsamhet oriktig uppgift, *döms* till böter eller fängelse i högst sex månader.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

8 Förslag till
Lag om ändring i trafikskadelagen (1975:1410)

Härigenom föreskrivs att 34 § trafikskadelagen (1975:1410) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
34 §[1]	
Förare av moped skall under färd här i landet medföra bevis om att mopeden är trafikförsäkrad och på anmodan visa upp detta för trafikinspektör, bilinspektör eller polisman.	
Den som bryter mot första stycket *dömes* till böter, högst *femhundra* kronor. Han är dock fri från ansvar, om han senast tredje vardagen efter förseelsen styrker hos polismyndighet att han hade bevis om trafikförsäkring vid tiden för förseelsen samt omständigheterna ger vid handen att förseelsen har berott på tillfälligt förbiseende.	Den som bryter mot första stycket *döms* till böter, högst *ettusen* kronor. Han är dock fri från ansvar, om han senast tredje vardagen efter förseelsen styrker hos polismyndighet att han hade bevis om trafikförsäkring vid tiden för förseelsen samt omständigheterna ger vid handen att förseelsen har berott på tillfälligt förbiseende.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

[1] Senaste lydelse 1977:949.

Utskottet

I brottsbalken finns de allmänna bestämmelserna om böter, däribland regler som anger inom vilka beloppsmässiga ramar de olika bötesstraffen, dagsböter och penningböter, får utdömas. Dessa regler har inte ändrats sedan brottsbalken trädde i kraft den 1 januari 1965. Med hänsyn till de förändringar i penningvärdet som har skett efter balkens ikraftträdande föreslås i propositionen att minimi- och maximibeloppen för böter höjs.

I fråga om dagsböter innebär förslaget att minimibeloppet för en dagsbot höjs från 2 till 10 kr. och maximibeloppet från 500 till 1 000 kr.

Vidare föreslås att det allmänna minimibeloppet för böter höjs från 10 till 50 kr.

Straffmaximum för penningböter, som f. n. är 500 kr., föreslås höjt till 1 000 kr. För brottsbalkens vidkommande berör denna ändring endast brottet förargelseväckande beteende i 16 kap. 16 §.

Den föreslagna höjningen av maximum för penningböter i brottsbalken bör enligt vad som framhålls i propositionen leda till att också straffskalorna för penningböter inom specialstraffrätten – vilka f. n. så gott som genomgående har 500 kr. som högsta belopp – justeras till att omfatta högst 1 000 kronors böter. Med hänsyn till mängden sådana författningar föreslås i förevarande sammanhang ändringar endast i straffbestämmelser rörande sådana förseelser som har särskilt stor frekvens. Det gäller här bl. a. straffbestämmelserna i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling och värnpliktslagen (1941:967). Frågan om att ändra övriga straffbestämmelser med penningböter i straffskalan får enligt departementschefen tas upp i samband med att ändringar av andra skäl görs i de aktuella författningarna.

I propositionen föreslås vidare att lagen om förvandling av böter ändras så att förvandlingsbestämmelserna anpassas till de föreslagna reglerna om minimi- och maximibeloppen för böter. Ett resultat av dessa ändringar kan bli att förvandlingsstraffet i enstaka fall blir något kortare än nu.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den dag regeringen bestämmer. Skälet härtill är att ikraftträdandet måste föregås av ett förhållandevis omfattande administrativt arbete, vars tidsåtgång inte f. n. kan med säkerhet förutses.

Utskottet finner inte anledning till erinran mot de förslag som läggs fram i propositionen. Utskottet tillstyrker därför bifall till propositionen.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen antar det i proposition 1980/81:38 framlagda förslaget till lag om ändring i brottsbalken,
2. att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1964:168) om förvandling av böter,
3. att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom,

4. att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1973:18) om disciplinstraff för krigsmän,
5. att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i värnpliktslagen (1941:967),
6. att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling,
7. att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1966:413) om vapenfri tjänst,
8. att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i trafikskadelagen (1975:1410).

Stockholm den 2 december 1980

På justitieutskottets vägnar
BERTIL LIDGARD

Närvarande: Bertil Lidgard (m), Lisa Mattson (s), Åke Polstam (c), Eric Jönsson (s), Hans Petersson i Röstånga (fp), Arne Nygren (s), Björn Körlof (m), Lilly Bergander (s), Hans Pettersson i Helsingborg (s) Göte Jonsson (m), Helge Klöver (s), Ella Johnsson (c), Karl-Gustaf Mathsson (s), Bonnie Bernström (fp) och Elis Andersson (c).

GOTAB 66022 Stockholm 1980